

Päähaku, yhteiskunnallisen muutoksen kandiohjelma

Ensimmäisen vaiheen valintakoe 27.5.2020 klo 14.00–15.00 ja klo 16.00-18.00

Valintakokeen kirjallinen osa 1

Ohjeet

- Kirjoita vastauksesi suomeksi tai ruotsiksi. Muilla kielillä kirjoitettuja vastauksia ei huomioida arvostelussa.
- Kirjoita vastauksesi erilliseen vastausdokumenttiin. Lataa vastausdokumentti valintakokeen ohjesivulta, jolta latsit myös tämän koedokumentin.
- Kirjoita esseevastaukset selkeästi käyttäen oikeakielisiä kokonaisia virkkeitä, ei luetelmaviivoja.
- Merkkimäärän tarkistamisessa voit käyttää word count toimintoa. Asiakirjan sanamäärä (words, word count) näkyy ohjelman alalaidan palkissa. Klikkaamalla sitä saat näkyviin ikkunan, jossa on lueteltu myös merkkimäärä ja muuta tarkempaa tietoa. Tietyn osan sana- ja merkkimäärän tarkistamisessa haluamasi tekstin osa tulee olla valittuna.

Pisteyttäminen

Valintakokeen kirjallisessa etäkokeessa on kaksi osaa. Valintakokeen kirjallisen etäkokeen ensimmäinen osa pisteytetään asteikolla 0-7 ja toinen osa pisteytetään asteikolla 0-22. Tehtäväkohtaiset pisteet on ilmoitettu tehtävän kohdalla. Valinnan edellytyksenä on, että kirjallisuuskokeesta tulee saada vähintään 4 pistettä ja aineistokokeesta vähintään 11 pistettä. Mikäli kirjallisuuskokeen pistemäärä on vähemmän kuin 4 pistettä, aineistokoe jätetään arvostelematta.

Valintakokeen toinen osa on suullinen näyttökoe. Voit saada enintään 7 pistettä vastauksistasi suullisessa näyttökokeessa. Siihen tulee erillinen kutsu kokeeseen valituille. Valinnan edellytyksenä on, että suullisesta näyttökokeesta tulee saada vähintään 4 pistettä.

Tehtävä arvostellaan aina tehtäväkohtaisen arvosteluperusteiden mukaisesti vertaamalla tehtävän vastausta muiden tehtävien vastauksiin. Et voi viitata vastauksessasi muihin tehtäviin antamiisi vastauksiin.

OSA 1: Kirjallisuuskysymys (0-7 pistettä)

Kirjana West, Paige: From Modern Production to Imagined Primitive: The Social Life of Coffee from Papua New Guinea. Durham: Duke University Press, 2012.

Kysymys 1.

Millä eri tavoilla Papua-Uusi-Guinea on yhdistetty primitiivisyyteen eri aikoina? Pohdi kirjan esimerkkien perusteella. Vastauksen maksimipituus on 5 000 merkkiä välilyönteineen. Käytä 12 p fonttia. Älä ylitä annettua merkkimäärää. Merkkimäärän ylittävää osaa ei arvostella. (7 p)

Valintakokeen kirjallinen osa 2**OSA 2: Aineistokysymykset (0-22 pistettä)**

Tehtävien 1-3 aineistoja ei julkaista tekijänoikeuksien vuoksi.

Kysymys 1

Miten Eurooppa vertautui kuvioiden 1a ja 1b pohjalta muihin maanosiin alueen sisäisen ja ulkoa tulevan kansainvälisen maahanmuuton osalta vuosina 2000 ja 2017? Kuvioiden prosenttilukuja ei tarvitse toistaa. Vastauksen maksimipituus on 2 000 merkkiä välilyönteineen. Käytä 12 p fonttia. Älä ylitä annettua merkkimäärää. Merkkimäärän ylittävää osaa ei arvostella. (4p)

Kysymys 2

Vertaile Euroopan unionin kehityspoliittisen konsensuksen (2006) ja uuden konsensuksen (2017) maahanmuuttoa koskevia osuuksia: miten ne eroavat ja miksi? Vastauksen maksimipituus on 3500 merkkiä välilyönteineen. Käytä 12 p fonttia. Älä ylitä annettua merkkimäärää. Merkkimäärän ylittävää osaa ei arvostella. (7p)

Kysymys 3

Kivihiili, kivihiilen käyttö ja siitä aiheutuvat kasvihuonepäästöt ovat olleet keskeinen osa ilmastonmuutoskeskustelua. Minkälaisia eri toimijoita ja näkökulmia kivihiileen ja ilmastonmuutokseen kuvista A–H (aineisto 3) näkyy? Etsi myös yhteyksiä kuvien välillä.

Vastauksen maksimipituus on 4 000 merkkiä. Käytä 12 p fonttia. Älä ylitä annettua merkkimäärää. Merkkimäärän ylittävää osaa ei arvostella. (6p)

Kysymys 4

Vuonna 1910 Suomen väestöstä kaksi kolmasosaa sai elantonsa maataloudesta, kolmekymmentä vuotta myöhemmin vuonna 1940 enää puolet. Yhteiskunnan elinkeinorakenteen murros merkitsi muutoksia eri toimialojen koossa ja niiden mies- ja naisvaltaisuuksissa.

Taulukko 4. kuvaa naisten ammatissa toimimista muissa kuin maataloustöissä 1910–1940. Taulukkoon on merkitty sekä eri aloilla työskentelevien naisten lukumäärä (N) että naisten osuus kyseisellä toimialalla prosentteina (%).

Tutustu taulukkoon ja analysoi mitä naisten toiminnassa eri ammattialoilla tapahtui ajanjaksolla 1910–1940. Pohdi myös mitä taulukon perusteella voidaan sanoa suomalaisen yhteiskunnan kehityksestä? Listaa havaintosi allekkain, mutta älä toista vastauksissasi taulukon lukuja. Vastauksen maksimipituus on 2 500 merkkiä. Käytä 12 p fonttia. Älä ylitä annettua merkkimäärää. Merkkimäärän ylittävää osaa ei arvostella. (5p)

Taulukko 4.

Ammatissa toimivat naiset toimialoittain, maatalouden ulkopuolella Suomessa 1910-1940.								
(N: naisten lukumäärä; %: naisten osuus toimialalla)								
	1910		1920		1930		1940	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Teollisuus ja käsityö	34 300	30,5	50 600	31,9	63 100	31,9	103200	36,6
Rakennustoiminta	500	3,5	900	5,4	1 900	6,3	4 600	10,5
Kauppa	8 800	39,1	15 500	39,4	25 400	43,6	39 600	49,0
Rahoitus- ja vakuutusala	580	44,6	2 400	55,8	3 800	54,3	5 000	56,8
Liikenne	2 400	8,4	5 400	13,5	7 400	14,3	11 500	16,1
Julkinen hallinto	380	3,9	2 800	15,4	3 600	14,9	8 500	22,4
Koululaitos	5 100	58,0	7 200	60,0	10 900	64,9	14 100	65,0
Terveydenhuolto	3 300	66,0	6 200	72,9	9 800	76,6	15 500	79,1
Kahvila- ja ravintolatoiminta	2 300	76,7	5 400	83,1	10 000	84,7	18 000	86,1
Vapaat elinkeinot	240	12,6	1 800	40,0	3 500	41,2	3 600	38,7
Kotiapulaiset ja palvelijat	26 400	93,3	28 800	95,4	37 400	96,6	39 900	99,0
Sekatyöläiset	33 300	38,0	26 200	42,3	35 500	37,1	39 500	37,7
Muut ja tuntematon	26 900	42,0	28 300	58,5	19 500	64,6	34 400	49,2
YHTEENSÄ	144500	37,2	181500	40,4	231800	39,7	337400	41,6

Päähaku, yhteiskunnallisen muutoksen kandiohjelma

1. vaiheen kokeen 27.5.2020 mallivastaukset

Kirjallisen kokeen tehtävä 1.

Millä eri tavoin Papua-Uusi-Guinea on yhdistetty primitiivisyyteen eri aikoina?

Huomioi, että täysien pisteiden saaminen eri osa-alueilta vaatii kirjan tietoihin perustuvaa pohdintaa aiheista.

(1 p.)

- Primitiivisyyden määritelmä (0,5)
- Käsitteet yhteiskuntien suhteesta evoluutioon (0,5)

(1 p.)

- Käsitteet primitiivisyydestä PNG:ssä esikolonialistisena aikana ja kolonialistisena aikana (historiallisen kontekstin kuvaaminen, ajatus jalosta villistä / alempiarvoisesta raakalaisesta, valkoisen miehen taakka, globaali kapitalismi suhteessa primitiiviseen)

(2 p.)

- Käsitteet kehityksestä väylänä pois primitiivisestä elämästä (kuvaus kehitysohjelmista eri aikoina, representaatiot vastuullisesta ja vastuuttomasta primitiivistä, kehitysohjelmien kritiikki)

(2 p.)

- Käsite primitiivisyydestä neoliberaalissa talousjärjestelmässä (Primitiivisyyteen yhdistetyt mielikuvat markkinoinnissa, kahvi pelastajana primitiivisyydeltä, vastuullinen kulutus, alkuperäiskansojen ekologisen elämäntavan merkitys kuvastoissa, diversiteetti, turismin ja primitiivisyyden monimutkainen suhde)

(1 p.)

- Primitiivisyys PNG:n asukkaiden omasta näkökulmasta (muuttuvat käsitykset sivistyksestä ja primitiivisyydestä, kahtiajako kaupungin ja kylän välillä, käsitykset kehityksen suunnasta)

Aineistokokeen tehtävä 1:

1. Miten Eurooppa vertautui kuvioiden 1a ja 1b pohjalta muihin maanosiin alueen sisäisen ja ulkoa tulevan kansainvälisen maahanmuuton osalta vuosina 2000 ja 2017? Kuvioiden prosenttilukuja ei tarvitse toistaa. Vastauksen maksimipituus on 2 000 merkkiä välilyönteineen. Käytä 12 p fonttia. Älä ylitä annettua merkkimäärää. Merkkimäärän ylittävää osaa ei arvostella. (4p)

KUVIO 1 A

(1 p.) Euroopassa **maahanmuuttajien määrä** oli **suurin** vuonna 2000 (0,5 p.), 2007 **toiseksi suurin** (0,25 p.) Aasian jälkeen (0,25 p.).

(1 p.) Vuonna 2017 maahanmuuttajien määrä oli **kasvanut** kaikissa maanosissa (0,5 p.), eniten Aasiassa (0,5 p.).

KUVIO 1 B

(1 p.) **Sisäinen** maahanmuutto muodosti suurimman ryhmän Euroopassa, yli puolet kumpanakin vuonna (0,5 p. – ”paljon” tms. ei kelpaa); vuonna 2017 enemmän (0,25 p.). Vain Amerikoissa alueiden sisäinen muuttoliike muodosti vähemmän kuin puolet kansainvälistä muuttoliikkeestä. (0,25 p.) – TAI Eurooppaan muuttaneiden tärkeimpien lähtöalueiden maininta (0,25 p.).

(1 p.) **Eurooppalaisten muuttajien** osuus muilla alueilla oli noin viidennes (0,5 p. – esim. ”huomattavan paljon” ei kelpaa) paitsi Latinalaisessa Amerikassa ja Karibiassa. (0,5 p.)

Miinusta jos on sekoittanut **prosentit ja määrät** keskenään. Taulukosta 1 B ei voi päätellä, saati vertailla maahanmuuttajien määriä eri alueilla.

Aineistokokeen tehtävä 2:

2. Vertaile Euroopan unionin kehityspoliittisen konsensuksen (2006) ja uuden konsensuksen (2017) maahanmuuttoa koskevia osuuksia: miten ne eroavat ja miksi? (max 7p)

Yleisesti: Olennaista tässä on ollut ymmärtää **konteksti:** kyse on **kehityspoliittisista ohjelmista**, eli siirtolaisuuden ja kehityksen välisestä suhteesta sekä EU:n kehityspolitiikasta.

1. (2 p.) Uudemmassa korostetaan **kansallista toimivaltaa** ja jäsenvaltioiden oikeutta päättää kolmansien maiden kansalaisten maahantulosta (1 p.), vs. 2006 ”**poliittinen vuoropuhelu** kehitysmaiden kanssa” (1 p.) – lisäpiste: jäsenvaltioissa kasvanut nationalismi ja EU:n arvostelu.
2. (2 p.) Muuttoliikkeellä **voi olla myönteistä vaikutusta** kehitykseen (0,5 p.) ja se **voi tuoda hyötyjä** siirtolaiselle sekä lähtö- ja tulomaalle (0,5 p.) – vs. 2006 ”pyrkii tekemään siirtolaisuudesta **kehityksen kannalta myönteisen tekijän** (0,5 p.) ja ”vahvistamaan siirtolaisten merkitystä **köyhyyden vähentämisessä**”. (0,5 p.) – lisäpiste: suhtautuminen maahanmuuttoon muuttunut, mm. 2015 ”pakolaiskriisin” vuoksi.
3. (1 p.) Mainitaan New Yorkin julistus 2016 (0,25 p.), Vallettan toimintasuunnitelma 2015 (0,25 p.) ja YK:n Global Compact -aloite (0,25 p.) [Kansainvälinen siirtolaiskompakti, eli Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration, hyväksyttiin joulukuussa 2018] sekä YK:n Agenda 2030 (0,25 p.) – lisäpiste: näitä ei ollut vielä 2006.
4. (1 p.) ”muuttoliikkeen **perimmäiset syyt**” ilmaus puuttuu aiemmasta konsensuksesta, vs. **kehitys** ”tehokkain pitkän aikavälin ratkaisu pakkosiirtolaisuuteen, laitetaan maahanmuuttoon ja ihmiskauppaan – lisäpiste: **kehitys** nähtiin ennen keinona välttää muuttoliikkeen negatiivisia muotoja, nyt keinona vähentää maahanmuuttoa.
5. (1 p.) **Politiikkajohdon mukaisuus:** uudemmassa edistetään ”synergioita, varsinkin kaupan, rahoituksen, ympäristön ja ilmastonmuutoksen, ruokaturvan, **muuttoliikkeen ja turvallisuuden** osalta (0,5) vs. aiemmassa ”siirtolaisuuden ja **kehityksen** välisestä synergiasta” ja ”siirtolaisuutta kehitystä eteenpäin vievänä voimana” (0,5) – lisäpiste: muuttoliikkeen liittäminen **turvallisuuteen**, kun se ennen liitettiin **kehitykseen**.

6. lisäpiste: (1 p.) Uudemmassa versiossa **enemmän aiheita**, kuten **oikeusperustaisuus** (0,25 p.), erityishuomio **naisiin** (0,25 p.), yksin tai huoltajan seurassa oleviin **alaikäisiin** (0,25 p.) ja erittäin **haavoittuvassa asemassa** oleviin henkilöihin (0,25 p.)

Miinusta jos vain kuvailee tekstejä ilman niiden **vertailua**.

Aineistokokeen tehtävä 3:

3. Kivihiili, kivihiilen käyttö ja siitä aiheutuvat kasvihuonepäästöt ovat olleet keskeinen osa ilmastonmuutoskeskustelua. Minkälaisia eri toimijoita ja näkökulmia kivihiileen ja ilmastonmuutokseen kuvista A–H (aineisto 3) näkyy? Etsi myös yhteyksiä kuvien välillä.

Vastauksen ei ole tarvinnut noudattaa mallivastauksen rakennetta: pisteitä on annettu sen mukaan, mitkä seikat vastaaja on kysymyksen osalta maininnut, riippumatta siitä, missä järjestyksessä ne on mainittu. Huom. pelkkä kuvaus kuvien sisällöstä ei ole ollut riittävää, vaan kuvista on tehtävänannon mukaisesti pitänyt nimetä toimijoita ja näkökulmia kivihiileen ja ilmastonmuutokseen liittyen. Myös muista perustelluista havainnoista, toimijoista ja näkökulmista on voitu antaa pisteitä.

Mallivastaus

Toimijat (max. 1,5p)

Yhdistyneet kansakunnat (YK) ja sen jäsenenä kansallisvaltiot ja niiden muodostamat liittoutumat, kuten kuvassa näkyvä ”Powering Past Coal Alliance”. (Kuvat A–C) Kuvassa D toimija on kansalaisjärjestö, Greenpeace, ja tämän järjestön edustajana mielenosoittaja, joka on tunkeutunut kivihiilivoimalaan. Myös kuvissa G toimijoina näkyy mielenosoittajia. He ovat kokoontuneet mielenilmaukseen, mikä erottaa heidät kivihiililaitokseen tunkeutuneesta suoran toiminnan protestista.

Lisäksi kuvissa näkyy toimijoina heitä, joille hiili on elinkeino: hiilikentällä työskentelevä lapsi Intiassa (kuva E) ja suojarusteisiin ja työvaatteisiin pukeutuneet miehet (kuva F), joiden kyltteineen voi arvioida olevan kaivosmiehiä. Kuvissa näkyy toimijana myös kansalainen (esim. kuvan G kansalaiset mielenosoituksessa ja kuvan F äänestäjä-kansalaiset)

Näkökulmat (max. 4,5p)

Kuvissa A–C näkökulmana on, että kivihiili aiheuttaa kasvihuonepäästöjä, joka kiihdyttää ilmastonmuutosta, jonka torjuminen vaatii kivihiilen käytön vähentämistä. Näkökulma on globaali: se koskee koko maailmaa. Ohjelmassa on laskea kivihiilituotantoa ja -teollisuutta mm. valtioiden sopimuksilla ja toimilla sekä investointien vähentämisellä. (1p)

Greenpeace-aktivistin näkökulma on hyvin samanlainen, kuin YK:n ja PPCA:n. Hänenkin mukaansa kivihiili kiihdyttää globaalia ilmastonmuutosta. Aktivistin toiminta ei kuitenkaan YK:n tavoin keskity valtiotason toimintaan ja kansainvälisiin sopimuksiin, vaan hän edustaa suurempaa toimintaa kivihiiliteollisuuden hillitsemiseksi. (1p)

Greenpeace-aktivisti, YK ja PPCA edustavat näkökulmaa, jossa kivihiili on ennen kaikkea syy ilmastonmuutokseen. He osallistuvat samaan globaaliin keskusteluun kivihiilestä luopumisesta ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. Aivan eri näkökulma kivihiileen ja ilmastonmuutokseen näkyy kuvassa E. Kuvan lapselle kivihiili merkitsee henkilökohtaisesti välttävää elinkeinoa ja merkittävää terveysriskiä. Hän on monin tavoin kivihiileen kytkettyjen ympäristöhaittojen uhri, mutta omaa aktiivista toimijuutta tai mahdollisuutta osallistua ympäristöhaitoista tai ilmastonmuutoksesta käytyyn keskusteluun hänellä ei ole. (1p)

Kivihiili merkitsee elinkeinoa myös kuvan F Trumpin kannatustilaisuuteen osallistuneille kaivostyöläisille. Heille kivihiili ei ole ensisijaisesti ilmastokysymys, vaan elinkeino, ja kyltistä päätellen myös syy äänestää: äänestää oman elinkeinon säilyvyyden puolesta. Tämä näkökulma on vahvasti paikallinen. Kaivosmiehet eivät kuvan perusteella mitenkään suoraan ota kantaa ilmastonmuutoskysymykseen, mutta koska he ovat vahvasti kivihiiliteollisuuden puolesta, he tuskin jakavat esimerkiksi kuvissa A–D näkyvää huolta kivihiilipäästöjen ja ilmastonmuutoksen yhteydestä. Ainakaan he eivät painota tätä äänestyspäätöksissään. (1p)

Kuvassa G on mielenosoituskulkue Nairobissa. Mielenosoittajat marssivat kaduilla vastustaen Lamun kivihiilitehdasta sekä Mui Basin -alueen hiilikaivosta. Kivihiili nähdään vaarallisenä saasteena ja ympäristön tuhoajana, mutta mielenosoittajat eivät niinkään pääasiallisesti keskity globaaliin ilmastokriisiin, vaan heidän näkökulmansa on paikallinen ja koskee kivihiilen aiheuttamia haittoja erityisesti Keniassa. (1p)

Aineistokokeen tehtävä 4:

4. ”Vuonna 1910 Suomen väestöstä kaksi kolmasosaa sai elantonsa maataloudesta, kolmekymmentä vuotta myöhemmin vuonna 1940 enää puolet. Yhteiskunnan elinkeinorakenteen murros merkitsi muutoksia eri toimialojen koossa ja niiden mies- ja naisvaltaisudessa. Taulukko 4. kuvaa naisten ammatissa toimimista muissa kuin maataloustöissä 1910–1940. Taulukkoon on merkitty sekä eri aloilla työskentelevien naisten lukumäärä (N) että naisten osuus kyseisellä toimialalla prosentteina (%). Tutustu taulukkoon ja analysoi mitä naisten toiminnassa eri ammattialoilla tapahtui ajanjaksolla 1910–1940. Pohdi myös mitä taulukon perusteella voidaan sanoa suomalaisen yhteiskunnan kehityksestä?”

Täysiin pisteisiin ei ole vaadittu kaikkia huomioita. Mallivastauksen luvut on esitetty perusteena, niitä ei ole vaadittu vastauksissa. Myös muista hyvistä huomioista on voinut saada pisteitä. Taulukon ulkopuolista tietämystä tässä ei tarvittu, myös suomalaisen yhteiskunnan kehitys oli tarkoitus tulkita taulukon luvuista.

Nais- ja miesvaltaisuus (max. 1,5p)

- Yleisesti ottaen naisten **lukumäärä** taulukon toimialoilla lisääntyi merkittävästi, mutta naisten **suhteellinen osuus** kasvoi vain vähän.
- Erityisen **naisvaltaisia aloja** olivat: kotiapulaiset ja palvelijat, kahvila- ja ravintolatoiminta ja terveydenhuolto. Myös koulutus selkeästi naisvaltainen.
- Erityisen **miesvaltaisia aloja olivat** liikenne, rakennustoiminta ja julkishallinto. Myös teollisuus ja käsityö selkeästi miesvaltainen ala, samoin kuin vapaat elinkeinot 1910-luvulla.
- Kokonaisuudessaan **naisten osuus maatalouden ulkopuolisilla toimialoilla** oli miehiä jonkin verran alhaisempi.

Naiset eri toimialoilla (max. 2,5p)

- **Suurin osa naisista on työskennellyt** teollisuudessa & käsityössä, kotiapulaisina tai sekatyöläisinä. 1940-luvulla myös kaupan ala kasvanut isoksi naisten työllistäjäksi.
- Naisten **suhteellinen osuus nousi voimakkaimmin miesvaltaisimmilla aloilla:** julkinen hallinto (yli 5x), rakennustoiminta (3x), vapaat elinkeinot (3x) ja liikenne (2x).

- Eri toimialoilla työskentelevien **naisten lukumäärä nousi suhteellisesti eniten** julkisessa hallinnossa (yli 20x), rahoitus- ja vakuutusallalla (9x), rakennustoiminnassa (9x) ja kahvila- ja ravintolatoiminnassa (8x).
- **Merkittävää nousua oli myös** terveydenhuollossa (5x) kaupan alalla (5x), liikenteessä (5 x) ja koululaitoksessa (3x).
- Naisvaltaisimmista aloista **kotiapulaisten määrä nousi vain 1,5x**.
- Eri toimialoilla työskentelevien **naisten absoluuttinen määrä kasvoi voimakkaimmin** teollisuudessa ja käsityössä (70 000), kaupan alalla (30 000), kahvila- ja ravintolatoiminnassa (16 000), kotiapulaisten ja palvelijoiden alalla (14000) ja terveydenhuollossa (12 000).
- **Naisten suhteellinen osuus ei millään alalla merkittävästi laskenut** (ainoastaan sekatyöläiset hieman).

Yhteiskunnan kehitys (max. 1p)

- **Teollisuuden ja käsityön volyyymi kasvoi** kokonaisuudessaan merkittävästi: naisten suhteellinen osuus pysyi vakaana eli alalla työskentelevien miesten lukumäärä nousi vielä enemmän.
- Yhteiskunnan **julkinen hallinto kasvoi** merkittävästi.
- **Palvelualat kasvoivat** suhteellisesti ja absoluuttisesti.
- Sen **sijaan kodeissa tapahtuvat palvelutoiminta** ei kasvanut yhtä voimakkaasti.
- Ainakin koululaitos ja terveydenhuolto ovat aloja, jotka vaativat erityistä koulutusta. **Yhä useampi nainen sai koulutuksen** näille aloille.
- **Sodan vaikutus** näkyy naisten tulolla erityisen miesvaltaisille aloille, erityisesti naisten osallistumisessa rakennustoimintaan tapahtui voimakas kasvu sodanaikaan.
- Valtaosa suomalaisista naisista oli töissä, **2/5 maatalouden ulkopuolisesta työvoimasta oli naisia**.